

Нейсам и нейният ней

Името на флейтистката и изпълнителка на ней Нейсам Джелал нашумя с присъждането на джаз-наградите за 2019 г. във Франция. Концертът на нейното трио в голямата зала в Невер бе достатъчно интересен и изненадващ, за да я помоля да разкаже как дъщерята на сирийски художник в Париж влиза в джаза.

Казва ми, че Нейсам значи “полъх на душата”. Сигурно не е случайно, че тя е майстор и на ней, и на флейта. И нерядко припява между два тона на флейтата. „Това са го правили още пастирите в Африка”, скромничи Нейсам. „Е, рядко някой мъж може да стигне височините на моя глас” – признава артистката. А изборът да включи и тази техника в концерта си е част от импровизационните търсения на Нейсам, която никога не е учила джаз. След класическата си подготовка в Консерваторията обаче приятели в Бамако я карат да чуе с тях Колтрейн. От раз се влюбва в парчето „Олео”, стига и до Майлз, преди да си даде сметка, че Колтрейн преработва фламенко-тема, а Майлз – вдъхновена от фламенкото творба, Концертът за Аранхуес. Впоследствие си дава сметка, че е привлечена от модалния джаз, гигантския скок на Майлз след бибоба. „И досега има джаз, който не ме докосва”, споделя Нейсам. „И вече не ми се струва толкова сюрреалистично, че съм влязла в джаза именно с Колтрейн. Разбирате, че в Консерваторията не съм учила импровизация. Бях напълно блокирана от класическата музика. Първата ми импровизация бе на откриването на една изложба на татко, заедно с един контрабасист, който ми заповяда да импровизирам. Отказах, исках партитури. И той започна да ме учи, докато не си казах – край на партитурите. Импровизирах двайсет минути и за пръв път откакто се занимавах с музика – започнала съм на шест години и вече на седемнайсет бях готова за коренен поврат.

После заминах за Дамаск, където ми преподаваха традиционна сирийска музика, предавана чрез устните традиции. Груув, фънк, традиционна арабска импровизационна музика, вече бях на ти с всичко това. Сигурно е, че нямам един единствен корен, всички култури ме вдъхновяват. Това е и ежедневната ми терапия.”

Как се среща с останалите в триото? Харесва работата на пианиста Леонардо Монтана и приема предложението за работа с басиста Клод Чамичян. Той също е с отворено съзнание, не е роб на арменския си корен. Свилят половин час заедно и разбират, че им предстои съвместна работа. Казвам, че на сцената не съм открил една постоянна ритмична или мелодична фигура. „Не само аз ги оставям в дует или да солират, те също ми осигуряват достатъчно пространство. Не обичам прекалено натрупаните ноти, така характерни за голяма част от западната музика. Трябва ми въздух. Има теми, където предварително съм решила само да свиря, в други знам, че ще пея, но има и трети, където решавам на място. Ако имам желание, вмъквам пеене в някои сола на флейтата, ако нямам – оставям флейтата сама. Всеки концерт е различен, зависи и от публиката, но промените не са прекалено големи. Разказвам една история, но не по безброй различни начини. Все пак следвам една определена метрика. 11/8 са си 11/8 (тананика).

Тук е прието да се харесваш, да свириш бързо, докато моята цел е да се диша свободно. Както в музиката, така и в живота. Има пасажи в Корана, когато трябва да замълчиш, иначе губиш връзката. А колкото до молитвата от биса ми, тя не е част от свети писания. Тя си е лично моя. Написах я за себе си, бях ядосана, че повтарям грешка и си казах – Боже, пази ме от мен самата. В този момент се прибра мъжът ми и ме попита какво слушам. Казах му – себе си. Беше му харесало толкова, че реших да я изпълнявам навсякъде.” Признах ѝ, че от първото ми ходене в Сирия съм си мечтал, че някой джазмен ще обработи началото на молитвата на ходжата, което всеки от тях прави толкова различно. Нейсам се смее. Никой не ѝ е говорил така до момента, но бърза да ме поправи, че става дума за подканването към молитва. Където не може без мълчания. Те са част от търсенето на смисъл, различен от този да се утвърждаваш чрез това, което притежаваш. И тези мълчания те карат да тръпнеш от това, което си, което са останалите.

от Людмил Фотев / публикувано на: 22/11/2019

